

EKONOMIUTSKOTTETS BETÄNKANDE 1/1998 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av värdepappersmarknadslagen samt till annan lagstiftning om clearingverksamhet inom värdepappershandel

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 4 november 1997 proposition 209/1997 rd med förslag till lag om ändring av värdepappersmarknadslagen samt till annan lagstiftning om clearingverksamhet inom värdepappershandel till ekonomiutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Ilkka Harju, finansministeriet

- lagstiftningsrådet Manne Airaksinen, justitieministeriet
- byråchef Timo Rintanen, Finansinspektionen
- ekonomiske experten Kimmo Virolainen, Finlands Bank
- direktör Erkki Kontkanen, Bankföreningen i Finland
- verkställande direktör Markku Savikko, Fondkommissionärsföreningen
- biträdande direktör Tapani Manninen, HEX Ab, Helsingfors värdepappers- och derivatbörs, Clearingbolag.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås bestämmelser om clearingverksamhet i samband med värdepappershandel bli fogade till värdepappersmarknadslagen. Bestämmelserna skall tillämpas på clearing av handel med sådana värdepapper som räknas upp i värdepappersmarknadslagen. De gäller handel med både värdepapper och värdeandelar.

För yrkesmässig clearing krävs koncession av finansministeriet. Verksamhet av denna typ får bara bedrivas av specialiserade aktiebolag, clearingorganisationer.

I lagen föreslås allmänna bestämmelser om verksamheten, till exempel de krav som ställs på clearingorganisationerna och clearingmedlemmarna, tryggnad av verksamhetens säkerhet

och tillförlitlighet och om ansvarsförhållande mellan parterna.

Bara de organisationer som har tillräckligt stort aktiekapital och som förbinder sig att följa clearingorganisationernas regler kan antas som clearingmedlemmar.

Lagen innefattar närmare bestämmelser om bland annat koncession, clearingorganisationens regler och affärsverksamhet, clearingorganisationers och clearingmedlemmars verksamhet och tryggnad av deras ställning samt om clearingorganisationers och clearingmedlemmars panträtt.

För närvarande bedrivs clearing av Finlands Värdepapperscentral Ab, som måste anhölla om koncession när lagen har trätt i kraft.

I lagen om värdeandelskonton föreslås att kommissionskonton också skall kunna användas som clearingkonton.

I propositionen ingår även ändringar av lagen om värdepappersföretag, lagen om handel med

standardiserade optioner och terminer och lagen om värdeandelssystemet. Dessutom innefattar propositionen ett förslag till upphävande av en bestämmelse i lagen om aktiebolag.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Utskottet finner lagförslagen ändamålsenliga och tillstyrker dem men med ändringarna nedan.

Det är nödvändigt med en reglering på lagnivå av clearingverksamheten, eftersom handeln med värdepapper har svällt ut och blivit mer internationell. På grund av internationaliseringen behövs det ett mer centraliserat och tydligare clearingsystem för handeln. Målet är att clearingens skall ordnas effektivt, säkert och tillförlitligt och att leveranser och betalningar skall göras i tid. Regleringen syftar också till att reducera riskerna på värdepappersmarknaden.

Utskottet framhåller att motiveringen till 4 a kap. 6 § i förslaget till lag om ändring av värdepappersmarknadslagen är föråldrad. Paragrafen gäller begränsning av inflytandet. Enligt förslaget får ingen på en clearingorganisations stämma rösta med mera än en tjugondedel av det röstetal som är företrätt på stämman, om inte statsrådet av särskilda skäl medger undantag från begränsningen.

En liknande begränsning i fråga om fondbörser ingår i 3 kap. 8 § värdepappersmarknadslagen och i fråga om optionsföretag i 2 kap. 7 § lagen om handel med standardiserade optioner och terminer. I paragrafmotiveringen hänvisas till en begränsning i fråga om affärsbanker i 16 § 1 mom. affärsbankslagen, men begränsningen upphävdes genom en lag som trädde i kraft den 1 januari 1998 (RP 208/1997 rd).

Enligt uppgifter till utskottet är det meningen att begränsningarna i fråga om clearingorganisationer, fondbörser, optionsföretag och värdepapperscentraler skall avskaffas senare. I stället skall övervakning och förhandskontroll av ägares och den administrativa personalens lämplig-

het och pålitlighet införas för kreditinstitut, försäkringsbolag och värdepappersföretag i enlighet med ett EU-direktiv.

Utskottet skyndar på en samordning av bestämmelserna om begränsning av inflytande.

Detaljmotivering

Värdepappersmarknadslagen

4 kap. 5 a §. Utskottet har tagit med optionsföretag i 1 mom. Enligt ändringen av 2 kap. 4 § 1 mom. lagen om handel med standardiserade optioner och terminer får ett optionsföretag bedriva clearing av avtal om värdepapperslån och repor rörande värdepapper som avses i 4 kap. 5 a § 3 mom. värdepappersmarknadslagen, om finansinspektionen har godkänt avtalsvillkoren eller om villkoren har fastställts som en del av optionsföretagets regler. Genom ändringen av värdepappersmarknadslagen överensstämmer bestämmelserna med varandra.

Utskottet har preciserat 4 mom. med ett tillägg om avtal om repor. Dessutom har utskottet ersatt hänvisningen till 45 § inkomstskattelagen med en hänvisning till avtal om återköp eller lån av värdepapper enligt 6 § lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet på grund av den ändrade lagstiftningen om inkomstskatt (RP 218/1997 rd).

4 a kap. 4 §. Utskottet har kompletterat bestämmelsen i 1 mom. med att utlåtande om reglerna också skall inhämtas av fondbörsen eller någon annan som ordnar offentlig handel med värdepapper, innan reglerna för en clearingorganisation fastställs. Detta syftar till att säkerställa att reglerna är samordnade och till att stärka förtro-

endet för värdepappersmarknaden. I den offentliga handeln med värdepapper spelar det praktiska samarbetet mellan den som ordnar handeln och clearingföretaget en stor roll. Det är därför lämpligt att också den som ordnar handeln blir hörd.

4 a kap. 5 §. Utskottet har strukit den tredje meningen i 2 mom. eftersom bestämmelsen inte längre är aktuell på grund av ändrade förhållanden. Clearingverksamheten inom handeln med värdepapper har sedan början av 1997 i praktiken koncentrerats till Finlands Värdepapperscentral Ab.

4 a kap. 9 §. Utskottet har kompletterat 2 mom. med en bestämmelse som säkerställer clearingbolagens internationella kontakter.

4 a kap. 12 §. Paragrafen reglerar bemyndigande att utfärda bestämmelser. På grund av riskerna med clearingbolagen och verksamheten på värdepappersmarknaden har utskottet lagt till en passus i 1 punkten. Enligt den nya punkten kan

vederbörande ministerium utfärda närmare bestämmelser om innehållet i ett clearingbolags ansökan om koncession och vid sidan av utredningarna i anknytning till anhållan också om riskhantering och intern kontroll.

Lag om ändring av 16 § lagen om värdeandelskonton

16 §. Utskottet har gjort en terminologisk precisering i 3 mom. för att samordna bestämmelsen med 4 a kap. 11 § värdepappersmarknadslagen.

Förslag till beslut

På grundval av det ovan stående föreslår ekonomiskutskottet vördsamt

att lagförslagen 2—4 och lagförslaget 6 godkänns utan ändringar och

att det första och det femte lagförslaget godkänns med följande ändringar:

1.

Lag

om ändring av värdepappersmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i värdepappersmarknadslagen av den 26 maj 1989 (495/1989) 1 kap. 1 § 1 mom., 3 kap. 3 § 1 mom., 4 kap. 5 a §, 7 kap. 1 § 2 mom. och 3 § 1 mom. samt 10 kap. 3 § 1 mom.,

av dessa lagrum 3 kap. 3 § 1 mom., 7 kap. 1 § 2 mom. och 10 kap. 3 § 1 mom. sådana de lyder i lag 581/1996 och 4 kap. 5 a § sådana de lyder i lag 1537/1995, samt

fogas till 1 kap. 4 § ett nytt 2 mom. i stället för det 2 mom. som upphävts genom nämnda lag 581/1996, till lagen ett nytt 4 a kap. samt till 8 kap. en ny 2 a § och en ny mellanrubrik före den som följer:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 och 4 §
(Som i RP)

3 kap.

Offentlig handel med värdepapper

3 §
(Som i RP)

4 kap.

Värdepappershandel och värdepappersförmedling

5 a §

Värdepappersförmedlarnas verksamhet

(1 och 2 mom. som i RP)

En värdepappersförmedlare får för en kunds räkning avtala om lån (*värdepapperslån*) och om överföring av värdepapper i förening med återköpsvillkor (*repa*), ifall förmedlaren och kunden på förhand har ingått ett skriftligt uppdragsavtal om användning av kundens värdepapper för värdepapperslån och repor. Om annat inte avtalas med kunden kan för dennes räkning ingås endast sådana avtal om värdepapperslån eller repor, vilkas villkor finansinspektionen har godkänt och vilka i enlighet med 4 a kap. överlämnas till clearing hos en clearingorganisation eller hos ett optionsföretag som avses i lagen om handel med standardiserade optioner och terminer.

Finansinspektionen godkänner villkoren för sådana återköpsavtal som avses i 47 b § lagen angående stämpelskatt och för sådana avtal om återköp av värdepapper som avses i 6 § lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet. Godkännande kan sökas av ett sådant tillsynsobjekt som avses i 2 § lagen om finansinspektionen (503/1993). Särskilt godkännande skall dock inte sökas om villkoren för återköpsavtalet eller avtalet om värdepapperslån enligt 3 kap. 4 § har fastställts som en del av fondbörsens regler eller enligt 3 kap. 1 § 2 mom. lagen om handel med optioner och terminer har fastställts som en del av optionsföretagets reglemente.

(5 mom. som i RP)

4 a kap.

Clearingverksamhet

1—3 §

(Som i RP)

4 §

Clearingorganisationens regler

En clearingorganisation skall ha regler som

kompletterar vad som i denna lag stadgas om clearingorganisationsverksamhet. Reglerna och ändringar i dem skall fastställas av det vederbörande ministeriet. Innan reglerna eller ändringar av dem fastställs skall ministeriet inhämta Finlands Banks och finansinspektionens utlåtanden. Om organisationens verksamhet kommer att omfatta clearing av värdepapper som har anslutits till värdeandelssystemet, skall (*utesl.*) utlåtande vid behov inhämtas av värdepapperscentralen och av den behöriga fondbörsen eller av någon annan som ordnar offentlig handel för att säkerställa att reglerna stämmer överens och för att stärka förtroendet gentemot värdepappersmarknaden.

(2—4 mom. som i RP)

5 §

Clearingorganisationens affärsverksamhet

(1 mom. som i RP)

En clearingorganisation får inte äga aktier eller andelar i andra företag än sådana som producerar tjänster som avses i denna paragraf, om inte finansinspektionen av någon särskild anledning beviljar undantag från denna begränsning. Clearingorganisationen får låta ett annat företag sköta uppgifter som hör till den i reglerna angivna clearingverksamheten. (*Utesl.*) Clearingorganisationens tillgångar skall placeras på ett säkert och med tanke på organisationens likviditet betryggande sätt.

(3 mom. som i RP)

6—8 §

(Som i RP)

9 §

Tryggande av clearingmedlemmars ställning

(1 mom. som i RP)

En clearingorganisation får i sitt eget namn öppna ett för clearingens avsett konto i Finlands Bank, i en utländsk centralbank, i en depositionsbank, i ett utländskt kreditinstitut eller i ett filialkontor till ett utländskt kreditinstitut (*utesl.*), för att genom kontot sköta betalningsrörelsen i samband med (*utesl.*) transaktioner till och från clearingmedlemmarna och dessas kunder. De medel

som finns på ett sådant konto tillhör inte clearingorganisationen och denna skall i sin bokföring separera dem från sina egna medel. Clearingorganisationen skall i realtid registrera vem de medel som finns på kontot tillhör. Finansinspektionen kan i syfte att förstärka förtroendet för värdepappersmarknaden meddela clearingorganisationen närmare föreskrifter om separationen av kundmedlen på de av clearingorganisationen enligt detta moment öppnade kontona samt om tryggheten av kundernas ställning inom clearing-
en.

10 och 11 §
(Som i RP)

12 §

Bemyndigande att utfärda bestämmelser

Vederbörande ministerium kan utfärda närmare bestämmelser om

- 1) innehållet i en sådan ansökan som avses i 2 § 1 mom. samt om de utredningar som skall fogas till ansökan, *särskilt när det gäller clearingbolagets riskhantering och interna kontroll*,
(2 och 3 punkten som i RP)

7 kap.

Tillsyn över värdepappersmarknaden

1 och 3 §
(Som i RP)

8 kap.

Straffstadganden

2 a §
(Som i RP)

10 kap.

Särskilda bestämmelser

3 §
(Som i RP)

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

5.

Lag

om ändring av 16 § lagen om värdeandelskonton

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 17 maj 1991 om värdeandelskonton (827/1991) 16 §, sådant det lyder ändrat i lagen 1074/1996, som följer:

16 §

Kommissionskonto

(1 och 2 mom. som i RP)

Om panträtt som hänför sig till sådana värde-

andelar på kommissionskonton som avses i denna paragraf stadgas i 4 a kap. 11 §.

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 4 mars 1998

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tuulikki Hämäläinen /sd
vordf. Seppo Kääriäinen /cent
medl. Arto Bryggare /sd
Mikko Immonen /vänst
Mari Kiviniemi /cent
Paula Kokkonen /saml
Martti Korhonen /vänst

Riitta Korhonen /saml
Paavo Nikula /gröna
Erkki Partanen /sd
Vuokko Rehn /cent
Ola Rosendahl /sv
Juhani Sjöblom /saml
Sakari Smeds /fkf.